

voimansa sukupuolistuneen väkivallan vastaiseen kampanjoiintiin. Teos on hieno kontribuutio globaalin ja lokaalin toiminnan yhteyksiä käsittelevään politiikan ja kansalaisaktiivisuuden tutkimukseen. Sen ansiona on myös suku-

puolen nostaminen tutkimuksen keskiöön; sitä soisi nähtävän Venäjää käsittelevässä vertailevassa politiikan tutkimuksessa useamminkin.

Maija Jäppinen

Venäläiset suffragetit

Rochelle Goldberg Ruthchild: *Equality & Revolution: Women's Rights in the Russian Empire 1905–1917*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press. 356 s.

Harvoin tieteellinen julkaisu lähtee liikkeelle niin kutkuttavasti kuin Rochelle Ruthchildin tutkimus venäläisen feminismin vaiheista vallankumousten vuosina. Kirjoittaja on sijoittanut ensimmäisen luvun alkulehdelle kartan, johon on merkitty naisten yhteiskunnallisen toiminnan kannalta merkittäviä instituutioita ja tapahtumapaikkoja. Itse teksti alkaa aikalaiskuvauksilla maaliskuun 1917 naisten suurmielensoituksesta, johon osallistui 400 000 äänioikeutta vaativaa naista eri yhteiskuntaluokista. Naisten äänioikeuskysymys Venäjällä onkin teoksen kantava teema, sillä kirjoittajan mukaan sen historia on kerrottu epätäydellisesti ja jopa virheellisesti. Kirjoittaja myös kyseenalaistaa olemassa olevaa tutkimusta naisten äänioikeuskysymyksestä länsimaisissa yhteiskunnissa.

Kronologisesti etenevä, valankumousvuosia käsittelevä teos alkaa tasa-arvotietoisuuden lisääntymisen pohdinnalla. Kirjoittaja tarkastelee muun muassa julkaisuja, filantrooppista toimintaa ja kansainvälisiä yhteyksiä. Seuraavissa luvuissa tarkastelun kohteena ovat erinäiset tasa-arvon tiellä olleet esteet, joita feministit pyrkivät poistamaan muun muassa duuman lobbauksella. Yleisen äänioikeuden toteuttaminen oli lähellä ensimmäisessä

duumassa 1905, mutta kaksi päivää ennen ratkaisevaa äänestystä keisari hajotti duuman. Vuoden 1908 yleisvenäläistä naisten kongressia kirjoittaja kutsuukin ensimmäiseksi naisten parlamentiksi Venäjällä. Sota-ajan kirjoittaja käsittelee hyvin lyhyesti. Sen sijaan hän paneutuu vuoden 1917 tapahtumiin, joista tarjoaa hyvin yksityiskohtaisen esityksen. Naisten äänioikeudesta eivät päättäneet bolševikit, vaan päätös tehtiin suurmielensoitusten jälkeen väliaikaisessa hallituksessa, ja päätöstä pohjusti laaja-alainen naisten yhteiskunnallisia oikeuksia vaativa liikehdintä, jollaiseksi tekijä näkee naisten toiminnan vallankumouksen vuosina.

Kansalaisvapauksien vaatimus oli ollut Venäjällä vuoteen 1905 saakka niin miesten kuin naistenkin asia. Kun kysymys äänioikeudesta tuli ajankohtaiseksi, kansalaisvapauksien puolesta taistelleet naiset kokivat itsensä petetyiksi, sillä naisten äänioikeus ei ollutkaan selvä liberaalipuolueiden miesedustajille. Äänioikeuskysymyksestä tuli näin eri puolueita ja ryhmittymiä sisäisesti jakava tekijä. Ruthchild tuo hyvin esiin sen, miten kansalaisoikeuksien vaatimus sekä yhdisti että erotti naisia. Toisinaan yhteiskuntaluokka ja sukupuoli nähtiin keskenään ristiriidassa olevina eron tuottajina. Esimerkiksi Aleksandra Kollontai piti yhteiskuntaluokkaa sukupuolta merkittävämpänä tekijänä. Hän hyökkäsikin voimakkaasti niin sanottuja porvarillisia feministejä kohtaan pitäen heitä etuoikeu-

tetun luokan edustajina, joiden toiminta vaarantaisi työväestön keskinäisen solidaarisuuden.

Ruthchild ottaa porvarillisen feminismin käsitteen tarkastelunsa kohteeksi. Hän toteaa, että tähän asti käsitettä porvarillinen feminismi on käytetty kritiikittömästi. Pilkottuaan käsitteen osiin kirjoittaja tulee johtopäätökseen, jonka mukaan käsite ei ole analyttinen, vaan ideologinen: tässä tapauksessa sen tehtävä oli pönkittää Kollontain asemaa sekä myöhemmin osoittaa bolševikkien edistyksellisyyttä. Jo aikaisemminkin venäläisen feminismin historioitsijat, muun muassa Natalia Puškarjova, ovat esittäneet puheenvuoroja ns. porvarillisen feminismin puolesta. Ruthchildin kirjan jälkeen tämän käsitteen voinee jättää syrjään. Venäläisen feminismin voimakkaimmat vaikuttajat tulivat liberaalin intelligentsijan piiristä.

Ruthchild käyttää käsitettä feminismi tarkoittamaan naisten toimintaa asemansa parantamiseksi ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi riippumatta siitä, miten itse toimijat itseään kulloinkin nimitivät (joskin unohtaa oman määritelmänsä kirjan jälkipuoliskolla). Venäjällä käytetään mieluummin sellaisia omana aikanaan käytössä olleita käsitteitä kuin naisten vapautus, naisliike tai naiskysymys oletettavastikin siitä syystä, että feminismi käsitteenä mielletään yleisesti negatiiviseksi. Historiallisesti feministit olivat ei-vasemmistolaisia. Valitun feminismin käsitteen eduksi on laskettava se, että käsite on kyllin laaja pitäen sisällään monia erilaisia tavoitteita ja keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä puolestaan näkyy suoraan teoksen materiaalin ja lähestymistapojen valinnassa. Ruthchildin teoksen yksi suuri ansio on siinä, että se ei rajoitu tarkastelemaan organisaatioita ja virallisia julkilausumia ja niiden vaikutusta ja merkittävyyttä yhteiskunnassa, vaan naisten

(ääni)oikeustaistelua tarkastellaan yksilöiden ja yksittäisten henkilöiden erinäisten toimintapiirien kautta. Venäläisen feminismin edustajia esittelee myös Irina Jukina venäläisen feminismin historiaa käsittelevässä teoksessaan *Russki feminizm kak vyzov sovremennosti* (ks. arvioni tästä *Idäntutkimus* 2/2010). Jukinan teoksessa yksittäisten toimijoiden kuvaus jää hieman irralleen käsittelystä, mutta Ruthchild onnistuu nivomaan yksityiselämän yhteiskunnalliseen toimintaan tarkastellessaan muun muassa niitä verkostoja, joissa yksittäiset naisvaikuttajat toimivat.

Kirjan läpi seurataan esimerkiksi kahden KD-puolueen (Perustuslailliset demokraatit) edustajan, aviopari Anna ja Pavel Miljukovin toimia. Anna Miljukova oli yleisen äänioikeuden voimakas kannattaja, kun taas Pavel Miljukov katsoi sen koskevan ainoastaan miessukupuolta (tosin muuttaen käsitystään myöhemmin). Anna Miljukovan henkilöhistoriaa tarkastellessaan kirjoittaja tulee osoittaneeksi vanhan feministisen väitteen ”henkilökohtainen on poliittista” kantavuuden tutkimuksellisenakin lähtökohtana. Ruthchild tarkastelee feminismiä myös kirjallisuuden kautta mainiten muun muassa aikansa suosituimman naiskirjailija Anastasia Verbitskajan toiminnan ja Henrik Ibsenin merkityksen.

Ruthchild ei rajoitu tarkastelemaan venäläistä feminismiä ainoastaan maan rajojen sisäpuolella, vaan tuo esiin niin aatteellisia kuin konkreettisiakin suhteita. Jälkimmäiset toteutuivat paljolti International Council of Women -järjestön kautta, jonka varapresidenttinä toimi kuolemaansa (1912) asti venäläisen naisliikkeen veteraani Anna Filosofova. Transnationaalinen tarkastelutapa tuo tietenkin esiin aatteiden ja toimijoiden keskinäisiä kytköksiä, eroja ja samankaltaisuuksia. Mie-

lenkiintoista suomalaisesta perspektiivistä on se, että Ruthchild ottaa huomioon myös Suomen suuriruhtinaskunnassa käydyn keskustelun yleisestä äänioikeudesta sekä aikanaan radikaalin päätöksen naisten äänioikeudesta 1906. Vaikka aiheen käsittely on suppea, ulkopuolinen näkökulma ja aiheen tarkastelu Venäjän imperiumin osana ovat avartavia. Venäjän (ja Suomen) tarkastelu tuo tässäkin asiassa moninaisuutta ja haastaa muodostuneita käsityksiä. Kirjoittaja nimittäin kritisoi naisten äänioikeustutkimusta liiallisesta keskittymisestä läntisiin kohteisiin ja niiden perusteella tehtyjä johtopäätöksiä. Yleistä naishistorian narratiivia vastaan Ruthchild argumentoi sillä, että äänioikeus toteutui periferiassa (Suomi) ja maassa, jossa oli lyhyt demokraattinen perinne (Venäjä), vaikka hänen mukaansa yleinen väite on, että naisten äänioikeuden ehtona on (länsimainen) vakaa kansalaisyhteiskunta. Voikin olettaa, että historiallista ymmärrystä on muokannut materiaalin valinta eli keskittyminen länsieurooppalaisiin yhteiskuntiin. Venäjän mukaan otaminen tutkimusaineistoon muuttaa jälleen kerran

niin sanottua yleistä näkemystä.

Vaikka tutkimus ei lunastakaan kaikkia niitä lupauksia, joita se mielenkiintoisella ja haastavalla alullaan herättää – moni esitetty asia on varsin hyvin entuudestaan tunnettu – teos tarjoaa kuitenkin entistä moniulotteisemman kuvan venäläisestä vallankumousten ajan feminismistä. Samalla se tarjoaa kattavan yhteiskuntahistoriallisen kuvauksen Venäjältä, muun muassa duuman toiminnasta, poliittisista suhdanteista, sodasta ja vallankumouksesta naisten äänioikeuskysymyksen näkökulmasta. Kirjoittaja on nivonut taidokkaasti mukaan yhteiskunnan monia osa-alueita sekä mikro- ja makrotason tapahtumia. Lukijaa helpottaa suuresti kirjan alkuun sijoitettu kronologinen luettelo päätapahtumista naisten oikeuksien osalta. Suurimpana puutteena tässä, samoin kuin aikaisemmissakin venäläisen feminismin esityksissä, pidän sitä, että aatehistoriallinen ja usein taiteen, kulttuurielämän ja sukupuoli-teorian diskursseissa virinnyt ja kehittynyt, monesti teoreettinen tai epäsuora feministinen ajattelu ja toiminta on jäänyt kokonaan tarkastelun ulkopuolelle.

Kirsti Ekonen

Pietarin koristetaiteen kansainvälisestä näyttelystä

Ann T. Walton: *The International Decorative Arts Exposition in St. Petersburg, 1908*. Minneapolis: University of Minnesota, 2009. 216 s

Maailmannäyttelyt ovat merkinneet suunnattomia asioita kansakunnille aina Lontoon maailmannäyttelystä 1851 alkaen. Ne ovat toimineet rauhanomaisina kilpakenttinä, hyödykkeiden, tietojen ja taitojen jakajina ihmisten kesken. Suomelle etenkin Pariisin maailmannäyttely vuonna 1900 toimi mahtavana kulttuurisen itse-

tunnon nostattajana. Myöhemmin varsinkin Alvar Aallon panokset maailmannäyttelyissä 1937 ja 1939 olivat kansainvälisiä menestyksiä. Pienemmissä puitteissa ja nimenomaan design-maailmannäyttelyissä Suomi ja maan suunnittelijat keräsivät Grand Prix -palkintoja Milanon triennaaleissa. Nykypäivästä muistetaan Sevillan paviljonki, *Helvetinkolu*, ja sen nuoret suunnittelijat. Tänä vuonna järjestettiin Shanghaissa maailmanlaajuinen expo, jossa Suomen puhdaslinjainen *Kirnu*-paviljonki herätti ammattipiirien